

VOLETI ANTIKU

Prema rečima V. V. Rozanova, rađanju njegove strasti prema antičkim kovanicama najviše je doprineo A. V. Orešnjikov, koga je upoznao 1880-ih, mada se interesovanje za starine kod njega ispoljilo još u detinjstvu. Prisećajući se prvih knjiga koje je pročitao, Rozanov veli: „Sve je počelo od jedne popularne istorije (A. V. Grube?),² gde su bili i Feničani, i Kir, i Argonauti, Leonida i Termopili. Tako sam, i pre polaska u gimnaziju, zahvaljujući ovoj prevedenoj nemačkoj kupusari, upoznao Grke i Rimljane kao 'svojih pet prstiju' i potpuno se srodio sa njima. Bila je bez korica, ali cela, i pet godina je predstavljala moju glavnu lektiru. Ovo je jedino štivo koje je ostavilo celovit a ne rasplinut utisak na moju dušu, koje ju je spaslo i sačuvalo, učinivši da ostane detinja i čedna. Ova knjiga bila je moj anđeo čuvar.”

E. F. Golerbah³ ovako opisuje radni i životni ambijent pisca: „Stan Rozanova je ličio na svog vlasnika: u njemu nije bilo ničeg banalnog, beše nemoguće uočiti razliku između „dnevne”, „radne” i „spavaće” sobe; u dnevnoj sobi se nalazila biblioteka, mnogo knjiga, gipsana maska Strahova,⁴ Madona, numizmatička zbirka. Ovde su primani gosti, tu se svraćalo u prolazu, to je bilo mesto za „razgovore”.

Rozanovljeva ćerka Tatjana u svojim memoarima beleži kako je njen otac sortirao stare novčiće, divio im se i posmatrao pojedine detalje kroz lupu, upoređujući ih sa katalozima i zapisujući odrednice na male etikete, koje je potom stavljao u kartonske kutije obložene zelenim papirom. Orman sa kutijama bio je visok oko dva metra i širok dva metra. Obično se Rozanov bavio numizmatikom od dvanaest uveče do četiri-pet ujutru, ali bi tokom dana prilegao na nekoliko sati (decu su tada vodili u šetnju, da mu ne smetaju). Koliko su savremenici visoko cenili njegovo numizmatičko znanje i zbirku, svedoči podatak da ga je veliki knez Sergej Aleksandrovič pozvao u dvorac da se upozna sa njegovom kolekcijom.

Tatjana Rozanova detaljno opisuje sudbinu ove zbirke. Sredinom 1917. Rozanov i njegova porodica su se preselili iz revolucionarnog Petrograda u Sergijev Posad. Prilikom selidbe, zlatnike je prebacio na čuvanje u sef Glavne državne banke, koja je ubrzo evakuisana u Nižnji Novgorod. Orman sa srebrnim i bakarnim novčićima ostavljen je u jednom skladištu u Petrogradu, ali su se usled temperaturnih promena žlebovi ormana izvitoperili a fioke isprevrtale, što je dovelo do rasipanja i depasportovanja novčića – životno delo Rozanova je propalo. Gotovo u isto vreme, kada se vraćao iz Sergijevog Posada u Moskvu i zaspao na stanici, nestala su tri njegova omiljena starinska zlatnika od kojih se nikada nije rastajao: nosio ih je u džepu pantalonu. Rozanov nikada nije mogao da prežali ovaj gubitak.

² Grube Avgust Vil'gel'm (1816–1884), nemački pedagog, autor popularnih knjiga o svetskoj istoriji.

³ Gollerbah Erih Fedorovič (1895–1942), istoričar umetnosti. Prijatelj, učenik i biograf V. V. Rozanova.

⁴ Strahov Nikolaï Nikolajevič (1828–1896), filozof, književni kritičar, publicista. Blizak prijatelj V. V. Rozanova.

Deo srebrnjaka prodat je Istorijskom muzeju 1920. godine. Dobijeni novac je, kako piše Tatjana Rozanova, „bio dovoljan za dva kilograma putera i za plaćanje stana”. Preostali srebrni i bakarni novac, koje su institucije odbijale da otkupe, prvo su čuvali poznanici, a decembra 1947. je prodat „u privatne ruke – jednom Jermeninu”. Tatjana Rozanova pokušala je da sačuva od pretapanja bar deo zlatnika deponovanih u Državnoj banci. Obratila se Narodnom komesarijatu za obrazovanje, supruzi Lava Trockoga, sa ponudom da ih besplatno ustupi muzeju. Ali više im se nije moglo ući u trag. Danas se preostala numizmatička zbirka čuva u Odeljenju za numizmatiku Puškinskog muzeja.⁵

Jedna od legendi o njegovoj smrti, koju je ispričao S. N. Durilin,⁶ takođe je povezana sa numizmatičkom zbirkom: „Kada je Vasilij Vasiljevič preminuo, odnosno sklopio oči, trebalo mu je staviti bakarne novčiće na kapke kako se ne bi otvorili. Ali tada u Rusiji nije bilo bakarnog novca, džepovi su nam bili puni bezvrednih papirnih 'kerenki'. Morao sam da uzmem neke bakrenjake iz njegove egipatske kolekcije i njihovim drevnim bakrom, sa Ozirisom i Apisom, da pritisnem oči koje su ne tako davno sa oduševljenjem ispitivale te iste novčiće.”

Vasilij Rozanov i Pavle Florenski su, znamo, maštali da zajedno napišu knjigu o svojoj ljubavi. Prvi deo zamišljene knjige napisao je Rozanov, a drugi je trebalo da bude sastavljen od fragmenata njihove prepiske, koji su se odnosili na numizmatiku. Ta monografija, kako su je nazivali, nastajala je uoči rata, ali nije završena. Ceo korpus prepiske čuvao je Rozanov započevši, sudeći po nekim beleškama, pripreme za objavljivanje. Godine 1916. predao je rukopis prvog dela studentskom književno-umetničkom časopisu *Vešnie vody* (*Prolećne vode*), koji je izlazio u Petrogradu od 1913. do jula 1918. godine. Ali izbila je Februarska revolucija. Urednik časopisa M. M. Spasovski⁷ sačuvao je rukopis, i

⁵ Osnovu Odeljenja za numizmatiku Puškinskog muzeja čini zbirka kovanog novca i medalja Carskog moskovskog univerziteta, koja je formirana njegovim osnivanjem 1755. godine. Posle 1812. godine, zbirka dobija ime Minckabinet, da bi sredinom XIX veka postala deo Kabineta lepih umetnosti i antikvitetata, otvorenog prilikom obeležavanja stogodišnjice Moskovskog univerziteta. U fond Puškinskog muzeja, koji je stvorio I. V. Cvetajev, dospeva samo klasični i zapadnoevropski novac, pošto su ruski novčići i medalje 1888. godine predati Istorijskom muzeju. Tokom reorganizovanja Muzeja 1923–1924. vaspоставljena je i najstarija muzejska zbirka kovanog novca i medalja pod nazivom Kabinet za numizmatiku, koji je u to vreme bio deo Odeljenja za skulpturu. U značajne akvizicije spada zbirka rimskog novca i papških medalja ruskog ambasadora u Vatikanu K. A. Gubastova, kao i oko 1.500 antičkih novčića iz zbirke poznatog filozofa V. V. Rozanova. Godine 1941. Muzej je dobio na poklon numizmatičku kolekciju moskovskog kolekcionara i naučnika A. G. Golikova (1865–1940). Oko 11.000 novčića skoro je udvostručilo numizmatičku kolekciju, dopunjujući staroruski i antički deo mnogim retkim primercima. Godine 1945. Kabinet za numizmatiku transformisan je u samostalno Odeljenje za numizmatiku. Tokom narednih godina, numizmatička zbirka nastavila je da raste. Nabavljane su čitave kolekcije, poput više od 10.000 novčića koje je sakupio arheolog i numizmatičar E. A. Pahomov (1888–1965), ili oko 400 medalja iz epohe vladavine Petra I, koje je sakupio A. A. Stahovič (1884–1959). Nabavljeni su i retki novčići iz iskopina antičkih gradova Pantikapeje, Fanagorije, Hermonasije. Trenutno ovo Odeljenje raspolaže sa više od 200.000 originala i replika, uključujući oko 11.000 starogrčkih novčića, 15.000 rimskih i vizantijskih, oko 38.000 zapadnoevropskih, 57.000 ruskih i sovjetskih te 27.000 istočnih novčića. U Odeljenju postoji velika numizmatička biblioteka retkih knjiga, sa potpisanim primercima poznatih vlasnika – naučnika i kolekcionara.

⁶ S. N. Durilin (1886–1954), pedagog, bogoslov, istoričar književnosti, pesnik.

⁷ M. M. Spasovski (1890–1971), publicista, izdavač, predstavnik radikalne bele emigracije.

objavio ga 1939. godine, u knjizi *V. V. Rozanov u poslednjim godinama svog života / Rozanov v poslednie gody svoež žizni. Sredi neopublikovannyh pisem i rukopisež*, Berlin, 1939 (2. izd.: Нью-Йорк, 1968).

Evo kako Spasovski karakteriše taj Rozanovljev tekst dok priprema čitaoca za susret sa njim:

Biću sasvim iskren: O antičkom novcu nije ni naučna monografija ni esej. I za jedno i za drugo vam je potreban pisac, a on ovde jednostavno ne postoji. Zamislite čoveka koji, podvijenih nogu, sedi u uglu široke, niske sofe. Na kolenima ima kutiju duvana i rizli, i puni cigarete. Oko njega leže razni novčići – neki u „Varinkinim kesicama” (druga žena V. V. Rozanova zvala se Varvara), neki u starim kovertama, a neki uredno složeni u plitke kutije, na flanelu. Taj čovek ne drži predavanje, već zaneseno pripoveda, dok vi očarano slušate, razgledajući i dodirujući novčiće zajedno s njim; više osećate dušom, nego što shvatate umom ono što priča, sve je tako slikovito, opipljivo, živopisno, a pritom jasno. On vas uvodi u svet svojih misli, kao u neko zadivljujuće carstvo, gde je za njega sve stvarno, gde se „suvoparna”, „apstraktna”, „sporedna” numizmatika odjednom pretvara u nešto uzbudljivo, prisno i, naravno, nasušno.

Nakon smrti Rozanova 1919. godine, Florenski priprema njegova sabrana dela. Svi rukopisi iz Rozanovljevog stana u Krasjukovki preneti su u stan Florenskog na Dvorjanskoj, kasnije Pionirskoj, br. 19. Ali dvadesetih, a pogotovo tridesetih godina, takve publikacije u SSSR-u nisu bile moguće. Rukopisi Florenskog i Rozanova čudom su preživeli konfiskaciju biblioteke 1934. godine u Pionirskoj ulici. Krajem šezdesetih, sve rukopise Rozanova, osim pisama, najstariji sin Florenskog, Kiril Pavlovič, vratio je Tatjani Vasiljevni Rozanovoj, ćerki Vasilija Vasiljeviča, i ona ih je predala RGALI.

Prepiska je ostala u posedu porodice Florenski. Njeno publikovanje je godinama smatrano preuranjenim. Ali na insistiranje A. N. Nikoljukina,⁸ pisma su objavljena u pretposlednjem, 29. tomu sabranih dela V. V. Rozanova (Moskva, 1994–2010) i predstavljaju vredan, još neproučen materijal, koji dopunjuje učenja obojice mislilaca.

---

⁸ A. N. Nikoljukin – istoričar književnosti, specijalista za američku i britansku književnost. Diplomirao na Filološkom fakultetu Moskovskog državnog univerziteta (1953), odbranio doktorsku tezu iz engleske književnosti (1958). Dvadeset godina rada na IMLI-u bilo je posvećeno proučavanju Bajrona, Vašingtona Irvinga, Poa, Hermana Melvila i drugih američkih pisaca. Godine 1968. odbranio je doktorsku tezu na temu „Američki romantizam i modernost”. U postsovjetskom periodu počeo je da proučava rusku književnost i filozofiju.